

**ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВІ І ТЕОРЕТИЧНО-ЮРИДИЧНІ
АСПЕКТИ ГЕНЕЗИСУ ПУБЛІЧНО-ПРАВОВОГО ПОРЯДКУ**

Ківалов Сергій

ДЕФІНІЦІЯ ПУБЛІЧНОЇ СЛУЖБИ ТА ЇЇ АДИТИВНІ ОЗНАКИ

Розбудова суспільства на засадах громадянських цінностей і формування властивостей правової і соціальної держави вимагає переосмислення багатьох державно-правових реалій, серед яких особливе місце займає служба. В науковій літературі вільно використовується значна кількість понять, які об'єднані подібними змістовними характеристиками, зокрема, таких як «публічна служба», «державна служба», «служба в органах місцевого самоврядування (муніципальна служба)», та інші, одночасне застосування яких не відповідає вимогам як правилам юридичної техніки в процесі правозастосовної діяльності, так і практики реалізації нормативних приписів в процесі регулювання особливого виду відносин, які виникають в процесі здійснення дімеяльності на державних та політичних посадах. Слід визнати, що завдання юридичної науки полягає в обґрунтуванні та створенні засад для уніфікації юридичних понять, що забезпечить оптимальний зміст правових встановлень і ефективність їх застосування в процесі забезпечення правопорядку. Під час зіставлення різних правових категорій з метою обрання найбільш вдалого загального поняття, яке найповніше відображає суттєві й універсальні властивості відносин, що виникають в процесі функціонування державної влади, необхідно звернутися до сутності і змістовних властивостей поняття «служби».

Як термін загально-юридичного значення «служба» може використовуватися з метою позначення виду діяльності людей та відповідного соціально-правового інституту або найменування певного відомства, органу або його структурного підрозділу. Так, професор Бахрах Д.М. зазначає, що служба, поряд із навчанням, виробництвом матеріальних цінностей, наданням послуг господарюючими суб'єктами, веденням домашнього господарства та іншими видами діяльності, виступає різновидом соціально корисної діяльності людини. На відміну від зазначених видів соціально корисної діяльності людини, служба пов'язана з соціальним управлінням та забезпеченням необхідного соціально-культурного обслуговування людей в їх намаганні забезпечити людські умови існування, які відповідають загальному рівню цивілізаційного розвитку суспільства. Відповідно службовцями, тобто особами, які проходять службу, визнаються ті, хто займає посади в державних або громадських організаціях та за винагороду здійснюють управлінську або соціально-культурну діяльність.

Значного поширення в наукових працях отримала досліджувана категорія у зв'язку з визначенням окремих видів діяльності, пов'язаних з, наприклад, військовою справою, розподілом матеріальних та інших видів соціальних благ, охороною правопорядку та інших видів діяльності, які вписуються в контури функціонування державної влади і реалізації наданих владних повноважень окремими особами. З'ясування сутності служби в суспільстві безпосередньо залежить від особливостей процесу праці під час здійснення служби та інших видів соціальної діяльності. Визначальним фактором, який вказує на відмінність служби від інших видів соціальної діяльності, є специфічність об'єкту впливу в процесі здійснення діяльності – людина в значенні соціально-біологічної істоти, яка виступає носієм волі, здоров'я, прав, свобод, законних інтересів та інших цінностей. Суттєвою властивістю служби є те, що під час її здійснення об'єкт впливу – людина – набуває індивідуальних властивостей і є завжди конкретною, задалегідь відомою або такою, що стала відомою під час здійснення служби.

Служба пов'язана з займаною посадою, оскільки саме через посаду спрямовується воля індивіда на служіння суспільним або корпоративним інтересам, при цьому слід враховувати, що

службовець не володіє посадою або посадовою владою, а використовує їх для реалізації відповідних цілей та завдань. Таким чином, займана посада повинна забезпечувати правові підстави для здійснення службової діяльності з метою отримання соціально корисного результату, а не бути метою службової діяльності.

Універсальний характер служби визначається забезпеченням реалізації не тільки публічних цілей і завдань, але й приватних інтересів. В системі публічної влади, складовими частинами якої є як державна влада, так і місцеве самоврядування, реалізації підлягають не тільки публічні цілі і завдання, але й приватні, оскільки іншого в соціальній державі, яка орієнтована на визнання прав і свобод людини в якості вищої соціальної цінності, представити неможливо. Єднання публічних і приватних засад функціонування служби забезпечує захист інтересів як держави та інших носіїв владних повноважень, так і окремої особи, що повністю відповідає вимогам, які пред'являються до сучасних держав.

Слід наголосити на тому, що метою служби зазвичай виступає не безпосереднє виробництво матеріальних або інших соціальних цінностей, здатних відігравати в суспільстві позитивну роль, а створення умов для такого виробництва, що вказує на похідний характер служби відповідно як до джерел її формування, так і базисних засад суспільного розвитку, якими зазвичай визначається виробництво соціально корисних благ.

Здійснення службової діяльності супроводжується володінням специфічним предметом праці – інформацією, яка має дуалістичний характер, оскільки з одного боку виступає самостійним засобом впливу, враховуючи той факт, що служба пов'язана із збиранням, опрацюванням, передачею, зберіганням, створенням інформації, а з іншого – виступає зворотнім зв'язком й індикатором службового впливу на суспільні відносини, які вимагають або допускають відповідний вплив з метою приведення їх у відповідність до вимог соціального розвитку.

Службова діяльність орієнтована на здійснення розумової діяльності, яка найбільш яскраво проявляється в процесі прийняття владних рішень та вчинення вольових дій, якими супроводжується реалізація прийнятих рішень. Таким чином, служба повинна визначатися оптимальним поєднанням інтелектуальної і вольової діяльності, які у своїй системі забезпечують ефективність та оптимальність служби.

Здебільшого служба здійснюється на платній основі, яка, з одного боку, віддзеркалює соціальну значущість виконуваних службових обов'язків на загальному рівні та ефективність конкретної службової діяльності, здійснюваної в процесі реалізації окремою службовою особою наданих повноважень, а з іншого – вказує на професійний характер службової діяльності, яка виступає джерелом матеріального забезпечення службової особи.

Вказані ознаки притаманні всім видам служби, а публічна служба характеризується додатковими властивостями, серед яких можна вказати на таке.

По-перше, якщо служба в цілому пов'язується з зайняттям посад в будь-яких органах, установах, організаціях, незалежно від форми власності, то публічна служба характеризується владними повноваженнями етатистського походження, тобто зайняттям суб'єктами публічної служби посад в органах державної влади різного рівня та органах місцевого самоврядування. По-друге, публічна служба орієнтована на здійснення особливого виду функцій, які мають характер суспільно-публічних, оскільки такі функції орієнтовані на створення умов для підтримки в суспільстві стану законності і правопорядку шляхом застосування публічних, тобто офіційних, здійснюваних від імені держави засобів впливу на суспільні відносини. По-третє, публічна служба є комплексним видом служби, який поєднує політичну (службу на посту Президента України; депутатську службу; урядову службу), державну (адміністративну; спеціалізовану; мілітаризовану), суддівську та муніципальну службу, кожна з яких репрезентує загальні властивості публічної служби в цілому.

Дослідження публічної служби країн Європейського Союзу засвідчує, що цей вид соціального інституту в різних країнах має не тільки різні назви, але й не тотожний зміст. Так, наприклад, у Франції поняття «публічна служба» і «публічний службовець» передаються термінами «державна адміністрація» та «функціонер» відповідно, а в Німеччині – «державна служба» та «службовець». В деяких країнах частина службовців поліції належить до збройних

сил країни, це стосується, наприклад, жандармерії в Бельгії та Франції, а в деяких – відносяться до особливої групи правоохоронних органів. Службовці поліції в більшості країнах значною мірою є державними, тоді як в Німеччині вони майже повністю є публічними службовцями земель, а у Великій Британії – службовцями місцевої влади.

На підставі визначених ознак служби в цілому, і публічної служби зокрема, можна зробити висновок, що *під публічною службою слід розуміти соціально-корисний вид діяльності службовця, яка вимагає детального нормативного регулювання з метою встановлення характеру та обсягів владних повноважень, якими наділяється особа у зв'язку з зайняттям певної посади, об'єктом якої виступає відома або така, що стала відомою в процесі здійснення служби, особа, що забезпечує універсальний характер поєднання приватних і публічних засад служби, яка виражається у формі інтелектуальної і вольової діяльності на платній основі з зайняттям посад в органах державної влади та місцевого самоврядування.*

Запропонована дефініція дає можливість чітко визначити природу, видові характеристики, змістовні та суттєві ознаки публічної служби як особливого виду службової діяльності, здійснюваної з метою реалізації соціально-публічних функцій.

Туляков Вячеслав

ВИРТУАЛЬНОСТЬ УГОЛОВНОГО ПРАВА: ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМЫ

Уголовное право. Отрасль публичного права, определяющая, что должно быть признано преступным и наказуемым и какие меры обращения должны быть предприняты к нарушителю. Абсолютно жесткая, формализованная отрасль, ставящая своей задачей защиту прав и интересов потерпевших под угрозой применения наиболее суровых мер государственного принуждения. С одной стороны.

С другой стороны, большинство специалистов уголовного права (см., например, материалы конференции «Механизм уголовно-правового запрета: украинский и зарубежный опыт» – Одесса, 2010) склоняются к мысли об устойчивой тенденции к размыванию формальной определенности уголовно-правовых норм, фиктивности норм-принципов неотвратимости ответственности, к неэффективности запрета в целом

К тому же постоянное расширение индивидуалистских, частных начал в уголовном праве ведет к диверсификации его предметной направленности, к ослаблению формализации и обязательности наказания.

Все чаще начинают звучать фразы о феномене виртуальной реальности уголовно-правового запрета. Реальности, при которой возможность правореализации связывается с множеством субъективных факторов и характеристик, зависящих от деятельности отдельных индивидов, социальных групп и институтов, органов государственной власти и управления.

При этом *обязательность правоприменения размывается рамками его возможности.*

Возможности, прежде всего, устанавливаемой исходя из характеристик политической воли правящей верхушки.

В таком контексте уголовное право превращается в что то сродни синоптическому прогнозу, который реагирует на дуновения ветра, не видя предвестников бури. С одной стороны, политическая воля закрепляется в направлениях уголовной политики, которые основаны не на криминологических реалиях, а на медийных представлениях и социально-психологическом опыте правоприменителей. Это предполагает отношение к уголовно-правовому запрету как к единственному способу ограничения антисоциальной активности граждан без учета возможной эффективности такого запрета (чего греха таить, но более половины изменений в УК 2001 года носили именно такой, волюнтаристский характер). С другой стороны, правящая верхушка может пользоваться уголовно-правовыми конструктами для реализации собственных идей и мифологем. Достаточно вспомнить лозунг политической кампании 2005 года «Бандитов в тюрьмы», приведший к «охоте на ведьм» а не к контролю над организованной преступностью. Естественно такая «компанейщина» не придает завершенности оценкам как самой деятельности правоприменителей, так и эффективности уголовного правотворчества.

Происходит *виртуализация правовой нормы, при которой формальное наличие запрета*